

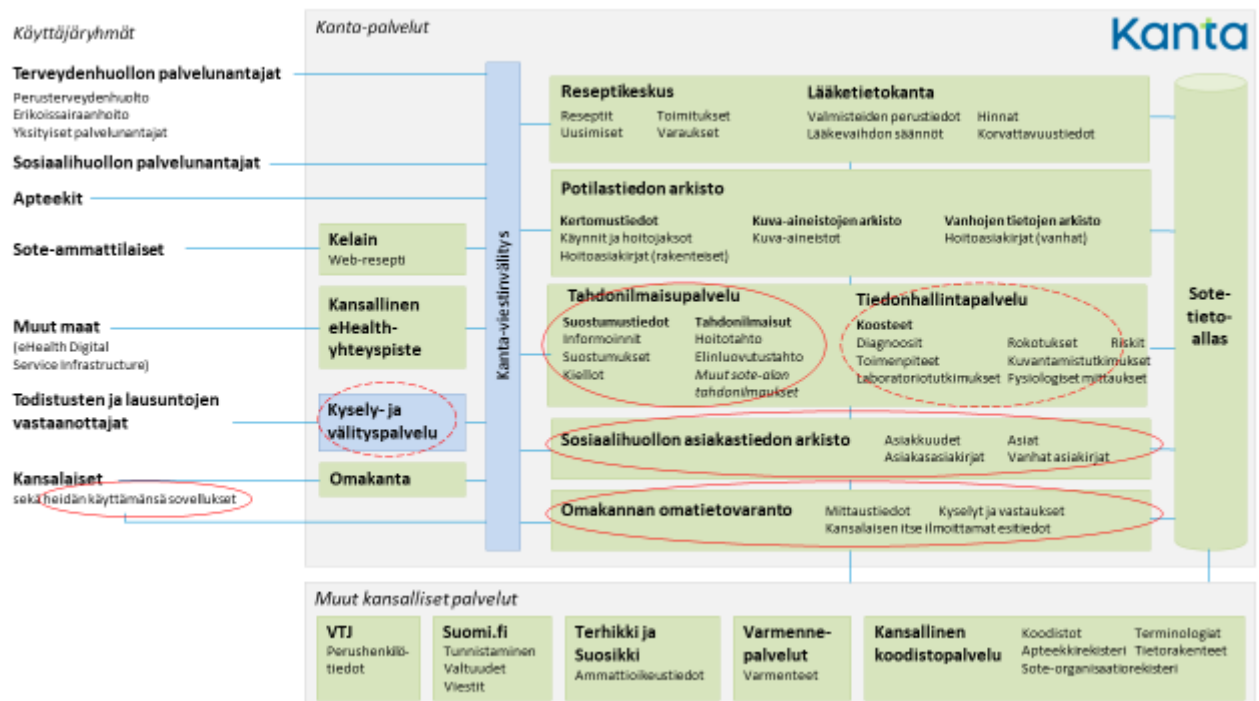
1 Valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelut (Kanta-palvelut)

Valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut

Valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut eli Kanta-palvelut on iso kokonaisuus, jonka keskeiset palvelut ovat 1) reseptikeskus 2) potilastiedon arkisto 3) sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto 4) tiedonhallintapalvelu, 5) Omakanta (kansalaisen käyttöliittymä), 6) Omakannan omatietovaranto sekä 6) kysely- ja välityspalvelu.

Ehdotettavassa laissa nykyinen tiedonhallintapalvelusta eriytettäisi tahdonilmaisupalvelu, ja tiedonhallintapalvelun kautta luovutettavaksi jäisivät keskeisten potilastietojen yhteenvedot.

Seuraavassa kuvassa esitetään Kanta-palveluiden kokonaisuus sekä sen toteuttamisessa tarvittavat muut kansalliset palvelut sekä Kanta-palveluiden hyödyntävät tahot. Kuvassa esitetään punaisilla renkailla ne Kanta-palveluiden osat, joihin esitettävä laki mahdollistaa laajennoksia.

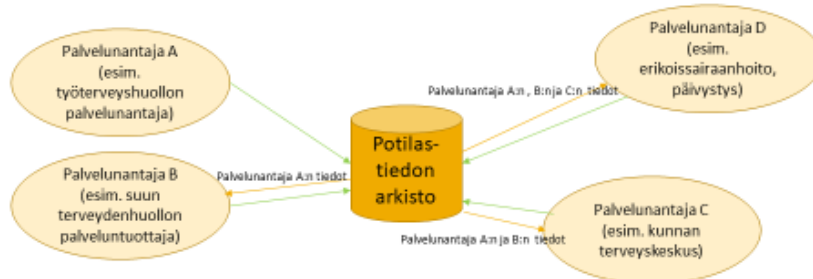

Potilastietojen luovutus Kanta-palveluista – nykytilan kuvaus

Kanta-palveluista voidaan luovuttaa nykyisin potilastietoja terveydenhuollon palvelunantajien välillä. Kukin palvelunantaja tallentaa toiminnassaan laadittavat potilasasiakirjat Kanta-palveluiden potilastiedon arkistoon, ja toimii näiden asiakirjojen rekisterinpitäjänä. Kanta-palveluihin tallennetut potilastiedot ovat henkilön itsensä nähtävillä Omakanta-palvelussa. Kun kansalainen käyttää muiden terveydenhuollon palvelunantajien palveluita, Kanta-palveluihin tallennetut potilastiedot ovat niiden saatavilla. Tietojen luovutus edellyttää, että henkilö on antanut tietojen luovutukseen suostumuksen. Suostumusta voi myös rajata luovutuskieltojen avulla esimerkiksi niin, että jonkin yksittäisen käynnin tai hoitojakson tietoja ei voi luovuttaa muille palvelunantajille. Lisäksi potilastietojen luovutus edellyttää hoitosuhteen todentamista palvelunantajan ja henkilön välillä.

Kanta-palveluista voidaan luovuttaa kaikki henkilön aiemmat potilastiedot suostumuksen ja kieltojen mukaisessa laajuudessa. Tietoja hakeva palvelunantaja voi rajata hakua, ja palvelunantajan palveluksessa toimiva ammattihenkilö käsitellä tietoja käyttöoikeuksiensa mukaisessa laajuudessa. Lisäksi kukin ammattihenkilö vastaa siitä, että käsittelee tietoja ainoastaan siinä laajuudessa, kuin on kulloinkin potilaan tilanteen kannalta välttämätöntä tai tarpeellista.

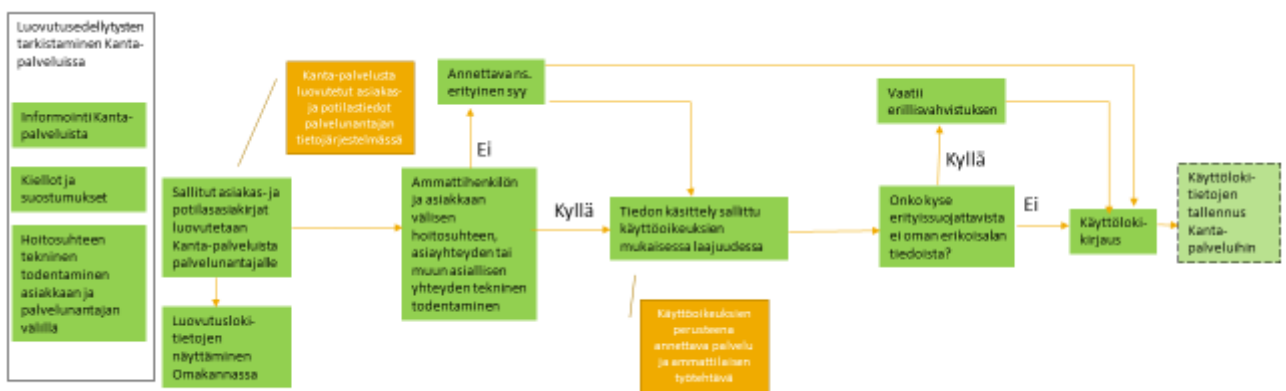
Seuraavassa kuvassa esimerkkikaavio potilastietojen luovuttamisesta.

Ja seuraavassa kuvassa esimerkki niin, että potilas on tehnyt luovutuskieannon yhden palvelunantajan asiakirjoihin:

Vaikka tietojen luovuttamista Kanta-palveluista rajata, eikä esitettävässä laissa ehdoteta rajattavaksi välttämättömiin tietoihin, pyritään suojatoimien kokonaisuudella varmistamaan asiakas- ja potilastietojen käsittelyn asianmukaisuus. Suojatoimien kokonaisuus esitetään seuraavassa kaaviossa.

Asiakastietojen luovutusperusteen vaihtoehtoiset ratkaisumallit

Lakiehdotuksen valmistelun yhteydessä on arvioitu erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja siihen, miten asiakastietojen luovutusperuste voitaisiin toteuttaa. Arvioinnissa näkökulmina ovat olleet mm. ymmärrettävyys sekä toimeenpanon vaatima aika. Arvioituja vaihtoehtoja ovat

1. luovutusten perustuminen lainsäädäntöön
2. luovutusten perustuminen EU:n tietosuoja-asetuksen mukaiseen täsmällisiin ja tarkkarajaisiin ja nimenomaisiin suostumuksiin
3. Kansaneläkelaitoksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien yhteisrekisterinpitäjyys
4. asiakas- ja potilastietojen kansallinen rekisterinpitäjyys
5. erilaiset luovutusperusteet julkisessa ja yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa niin, että julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa luovutukset voisivat perustua lainsäädäntöön ja

yksityisessä EU:n tietosuojaa-asetuksen mukaisiin suostumuksiin tai laissa erikseen säädettyyn tiedonsaantioikeuteen

Lakiehdotuksessa on päädytty esittämään vaihtoehtoa 1, eli *asiakastietojen luovutus perustuisi esitettävään asiakastietolakiin*. Luovutus ei edellyttäisi asiakkaan suostumusta. Ennen luovutusta tulisi varmistaa, että asiakasta on informoitu tietojen luovutusmahdollisuudesta, ja että asiakkaalla on mahdollisuus halutessaan kieltää luovutus haluamassaan laajuudessa. Luovuttaminen toteutettaisiin käytännössä siten, että kukin palvelunantaja tallentaisi asiakasasiakirjat valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin, ja kun asiakas hakeutuu toisen palvelunantajan palveluihin, voisi tämä hakea asiakirjat valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista. Luovutukset hoidettaisiin valtakunnallisissa tietojärjestelmäpalveluissa huomioiden sekä vaatimukset informoinnista ja hoito- tai asiakassuhteen todentamisesta että asiakkaan tekemät luovutuskiellot. Kukin ammattihenkilö saisi käsitellä käyttöoikeuksiansa puitteissa vain välttämättömiä tietoja.

Jos valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin olisi tallennettu asiakkaan asiakirjoja useamman palvelunantajan toimesta, olisivat ne kaikki haettavissa. Tietoja luovuttavalla palvelunantajalla ei olisi mahdollisuutta vaikuttaa siihen, mille palvelunantajalle tietoja luovutettaisiin, eikä myöskään luovutusten laajuuteen. Asiakas voisi itse kuitenkin kielloilla vaikuttaa luovutuksen laajuuteen tai siihen, voitaisiinko tietoja luovuttaa ollenkaan.

Seuraavassa taulukossa kuvataan tarkemmin muihin vaihtoehtoihin liittyvää arviointia.

Malli	Arviointi
luovutusten perustuminen EU:n tietosuojaa-asetuksen mukaisiin suostumuksiin	• suostumus esimerkiksi palvelunantaja- tai jopa tietotyyppikohtaisesti, jolloin menettelystä voisi tulla asiakkaan kannalta vaikeaselkoinen ja raskas • saattaisi olla ongelmallista henkilöille, joiden kyvykyys päättää omista korostetusti henkilökohtaisista sosiaali- ja terveydenhuollon asioistaan olisi heikentynyt • Suostumus ei olisi ongelmaton tilanteessa, jossa toisena osapuolena olisi viranomainen eli osapuolten välillä olisi selkeä epäsuhta. • Sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilla voi olla lakisääteisiä tiedonsaantioikeuksia, jolloin suostumuksella ei olisi käytännössä merkitystä ja kokonaisuus muodostuu sekä asiakkaiden että ammattilaisten kannalta vaikeasti ymmärrettäväksi. • Toteuttaminen vaatii runsaasti aikaa: vaatisi merkittäviä teknisiä muutoksia tietojärjestelmiin
Kansaneläkelaitoksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien yhteisrekisterinpitäjäys	• ei oleellisesti täsmentäisi tietojen luovuttamiseen liittyviä vastuukysymyksiä eikä käytännön toimintamallia suhteessa lakiperusteiseen luovuttamiseen • Toteuttaminen vaatii runsaasti aikaa: vaatisi merkittäviä teknisiä muutoksia tietojärjestelmiin • Tehtävien jakaminen kaikkien eri sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien ja Kansaneläkelaitoksen kanssa olisi haastavaa: järjestelmästä voisi tulla asiakkaiden ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien oikeuksien ja vastuiden osalta vaikeaselkoinen.
asiakas- ja potilastietojen	• Tietojen luovuttamista ei tapahtuisi, koska juridisesti kyse olisi henkilötietojen käsittelystä kansallisen rekisterinpitäjän lukuun eikä luovuttamisesta.

kansallinen rekisterinpitäjyys	- Kansallisen rekisterinpitäjän nimeäminen edellyttäisi, että nimettävällä taholla olisi riittävästi resursseja rekisterinpitäjän vastuiden hoitamiseen. - Ei ole mitään selkeää kansallista tahoa, jonka muiden vastuiden näkökulmasta asiakas- ja potilastietojen rekisterinpitoon liittyvät tehtävät olisivat perusteltuja. - Myöskään muu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuuta koskeva lainsäädäntö ei tue tällaista mallia kansallisesta rekisterinpitäjyydestä.
erilaiset luovutusperusteet julkisessa ja yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa:	- julkisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa luovutukset perustuisivat lainsäädäntöön ja yksityisessä EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisiin suostumuksiin tai laissa erikseen säädettyyn tiedonsaantioikeuteen - asiakas voisi harkita minkä tietojen haluaisi olevan erilaisissa yksityisissä palveluissa käytettävissä ja vastaavasti mitä yksityisten palveluiden tietoja voisi luovuttaa julkisiin palveluihin. - Ongelmaa epäsuhdasta viranomaisen ja asiakkaan välillä ei sinällään olisi, koska suostumus olisi luovutusperusteena ainoastaan yksityisissä palveluissa. - Erilaisten luovutusperusteet muodostaisivat kokonaisuuden, jonka avulla asiakas voisi toisaalta säädellä tietojensa luovutusta eri mekanismeilla, mutta joka toisaalta voi olla vaikeasti ymmärrettävä. Lisäksi yksityiset palveluntuottajat voivat toimia myös julkisen rekisterinpitäjien lukuun, jolloin niitä julkisuuslain 26 §:n perusteella käsiteltäisiin samoin kuin julkisen sektorin palvelunantajia, mikä osaltaan entisestään monimutkaistaa tätä vaihtoehtomallia. - Suostumusmenettelyn toteuttaminen veisi runsaasti aikaa, vaikka toteutus olisikin suppeampi kuin pelkästään suostumuksiin perustuvassa mallissa.